

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. julija 1872.

O b s e g: Še enkrat svilorejcem o celičnem semenu. — Na hvalo družbi kmetijski kranjski. — Našim gospodinjam. — Okrožnica županom na Kranjskem o vpeljavi državne postave od 27. julija 1781. leta, koja predpisuje, kako naj se v red dene policijska odprava in odgonstvo (šub). (Konec;) — Ozir po domovini. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Za smeh in kratek čas kaj. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Še enkrat svilorejcem o celičnem semenu.

Slehnemu svilorejcu je že na uho doletela beseda „celično seme“. Naj mi bode toraj dovoljeno, malo razjasniti prednost takega semena.

Nadlegovala je svilorejo povsod tako imenovana „lisasta bolezen“ ali „corpuscule“ (pri nas jej kmetje pravijo „kozci“), koja je črve pomorila, po tej bolezni močno napadene.

Nedavno je učeni Francoz Pasteur v okom prišel oni bolezn. Našel je namreč v životu jajčic, gosenic in metuljev z drobnogledom — s prostim očesom jih ni mogoče zapaziti, razen pri velikih črvih od zunaj — prav drobnih vsiljencev — telesec — jajčje oblike. Gotovo je, da čem več se teh telesec nahaja, tem večja je bolezen; reklo se je, da še le potem ne bo nadlegovala ta bolezen sviloreje, kedar se bodo obvarovala jajčica, gosnice itd. teh vkužljivih telesec. Način obvarovati jih vkužljivih telesec se pa imenuje „celično plodenje“.

Pripomočki celičnega plodenja, koje naj bolj površno načrtam, so sledeči:

Ko izlezejo metulji, je nemudoma treba osamiti pare (samca in samico) — in ne sme se odlašati, da se ne okužijo drug od družega. Potem se denejo posamesni pari v žakličke pajčolanaste (tula) nalašč za to narejene, in se z nitjo zadrignejo tū potem na odločen prostor obesijo. Metulja se še le z drobnogledom (mikroskopom) preiskujeta, ko sta že poginila, ker proti koncu se najbolj telesca namnože — je toraj najlože opazovati jih. Jajčica zdravih metuljev se ohranijo, druga pa zavržejo. Tak plod je prav zanesljiv za prihodnjo izrejo, le varovati je treba zdrave bolnih, in da nič blizo ne pride, kar bi moglo kužnino prenašati, na priliko, osebe, ki se z bolnimi črviči pečajo.

Celično plodenje pa ne nasprotuje le lisasti bolezni, ono odstranjuje tudi strastno bolezen, ki jej zaspanost pravimo, kajti dokazano je, da gosnice, v kterih tičijo telesca, propadejo prej nego one, v kterih se nahaja samo kal zaspanosti; ono odstranjuje tudi podolgasta telesca (vebrjone in bakterje), koja se z drobnogledom vidijo ni so vzrok zaspanosti.

Zaspanosti se pa še ni prišlo v okom, kajti, čeravno je plod vsled drobnogledne preiskave prost vseh zel, vendar črvi še lahko dobijo zaspanost, po spremembah temperature, vremena in sploh po nepravilni izreji.

Izreja je pa dvojna: naravna in pa umetna. Naravna je, če so črviči izpostavljeni vsem vremen-

skim spremembam, temperaturi itd.; umetna pa, če se črviči odgojujejo od izlezovanja do zadnjega pri enaki toplini, če se zrak čisti sploh po vodilih skušenih svilorejcev, na priliko, prof. Haberlandt-a. Priporočati je posebno zadnja izreja, kajti taka reja se prav dobro obnaša, — a vendar plod takih črvičev — metuljev — ni za svilorejce, ki jih umetno ne redé, za seme sposoben, ker umetno izrejeni črviči so mehkužni vsled natančno-pravilne izreje, toraj je tudi njihov plod mehkužen, in če si ga svilorejec omisli, ki ne ugaja črvičem v vsem, kakor se je ugajalo njihovim starišem — gotovo se slabo sponašajo.

Dokazalo se je letos to na Vipavskem pri svilorejcih, *) ki so si celičnega semena iz umetne reje omislili, ki pa niso tudi umetno redili črvičev, da se jim ni dobro sponašalo, le enemu posestniku, ki je tudi enako seme imel, so se črviči prav lepo vsi zapredli zato, ker jim je tudi umetno stregel s kurjenjem itd.

Da bo toraj naša sviloreja vspešna, moramo si celično plodenje omisliti, in sicer tako iz naravno izrejenih črvičev. Za celično plodenje je pa treba mikroskopa in druge priprave, ki dosti denarja stane; redek je, kdor si vse to pripravi.

Na Goriškem je kmetijska družba napravila več svilorejnih postaj, kterih namen je zdravo celično seme narejati; voditelji postaj so se na c. kr. goriškem svilorejskem poskuševališču teoretično in praktično izurili.

Želeti bi bilo, da bi tudi ljubljanska kmetijska družba enak korak storila? A. U.

Na hvalo družbi kmetijski kranjski.

Iz St. Jošta nad Polhovim gradcem.

Zdolej podpisani si v očitno dolžnost šteje, družbi kmetijski kranjski hvalo izreči za ruski lan, ki tako izvrstno raste, da si ga bode vprihodnje vsak, kdor ga le vidi, naročil.

Tudi trbižke ovce so neobhodno bile potrebne v naš kraj, kjer je tako izdatna ovčjereja. Da se ž njimi tako lepo zboljša naš navadni domači rod, ne bi bil skor verjeli.

Al biser vse živinoreje so pa Suffolski prešiči, ki so pa pravi vzor dobrega plemena. Kakor se je drugod, tako se je tudi pri meni Suffolska svinjica prav dobro obnesla, ter mi 29. rožnika 8 prešičkov (namreč 6 merjaščekov in 2 svinjici) vrgla, ki so kaj lepi, za

*) Glej letošnji „Novični“ list, ki toži, da tudi celična izreja ni gotova pomoč. Vred.